

Lausunto

26.5.2023

VN/4219/2023
VN/4219/2023-TEM-29

Valtiovarainministeriö

TEM lausunto peruspankkipalvelu- ja luottolaitoslainsäädännön muutostarpeista

TEM toteaa lausuntonaan, että peruspankkipalvelu- ja luottolainsäädäntöä muutettaessa on tärkeää huomioida niin yritysten, kuluttajien kuin yhdistysten sekä huoltovarmuuden näkökulmat.

Yritysten näkökulmasta peruspankkipalveluja on pääsääntöisesti hyvin tarjolla, mutta palvelutarjonta on yhä enenevässä määrin saatavilla erilaisina verkko- ja etäpalveluina. Pankkien on kiinnitettävä huomiota siihen, että myös digitaalisten palveluiden ulkopuolelle jääneille asiakkaille on saatavissa riittävät ja kohtuuhintaiset peruspankkipalvelut.

Suomen Pankin kuluttajakyselyssä (2021) yksittäisiltä kaupan toimijoilta saadun tiedon mukaan käteisen käyttö päivittäistavarakaupassa on laskenut koronapandemian aikana yli 20 %:sta alle 10 %:in tapahtumista. Muussa vähittäiskaupassa, erityisesti kestokulutushyödykkeiden kaupassa käteisen merkitys on vähäisempi. Käteisellä maksetaan yleisesti pienempiä ostoksia kuin sähköisillä maksutavoilla. Käteistä käytetään maksuvälineenä paitsi vähittäiskaupassa myös erilaisissa palveluissa kuten ravintoloissa, tapahtumissa ja festivaaleilla sekä toreilla ja kirpputoreilla ja henkilöiden välisissä maksuissa. Kokonaiskäytöstä ei ole tarkkoja tilastotietoja. Julkisuudessa olevien tietojen perusteella käteisellä on kuitenkin suuri merkitys nimenomaan paikallisissa kauppatilanteissa, toreilla ja tilaisuuksissa. Tällaisilla käyttöpauksilla on vaikutus paikallisyhteisöjen ja paikallisen kaupankäynnin elinvoimaisuuteen.

Finanssivalvonta selvittää vuosittain peruspankkipalveluiden toteutumista lain tarkoittamalla tavalla. Sen toteaa käteisautomaattiverkon merkityksen ja erityisesti liikepankkien pankkikonttoriverkon jatkaneen supistumisestaan. Kaikkiaan 62 % pankkikonttoreista palveli asiakkaita peruspankkipalveluissa kokoaikaisesti. Kokoaikaisista konttoreista vain 28 % tarjoaa käteispalveluita koko aukioloaikansa. Noin 20 % pankkikonttoreista ei tarjoa lainkaan käteispalveluita. Konttoreiden käteispalvelut ovat ainoa kanava suurimpien käteissummien ja suurimpien seteliarvojen nostamiseen. Pankkikonttorien palveluiden supistuminen on otettava huomioon arvioitaessa niiden merkitystä käteisen jakelukanavana.

TEM toteaaakin, että yhdenvertaisuus ja syrjimättömyys palvelujen saatavuudessa on ensisijaisen tärkeää sekä pienille yrityksille että kaikille kuluttaja-asiakkaille. Erityisen tärkeää on ottaa huomioon myös ns. haavoittuvassa asemassa (mm. ikääntyneet ja liikuntarajoitteiset) olevien kuluttajien tasavertainen asema. On tärkeää, ettei kenenkään asemaa heikennetä uudistusten yhteydessä, ja että erityisryhmien tarpeet huomioidaan vähintään siinä laajuudessa kuin voimassa olevassa laissa on säädetty.

Postiosoite
Postadress
Postal Address
Työ- ja elinkeinoministeriö

PL 32
00023 Valtioneuvosto

Käyntiosoite
Besöksadress
Office

Aleksanterinkatu 4
Helsinki

Puhelin
Telefon
Telephone

0295 16001
+358 295 16001

Faksi
Fax
Fax

09 1606 2160
+358 9 1606 2160

s-posti, internet
e-post, internet
e-mail, internet

kirjaamo.tem@gov.fi
www.tem.fi

Tärkeää on huomioida myös tietoyhteiskunnassa ongelmana oleva digitaalinen eriarvoisuus. Tämä ilmenee mm. laitteiden omistamiseen ja käyttöön sekä osaamiseen liittyvänä eriarvoisuutena. Tämä tulee esille erityisesti henkilökohtaisten palveluiden saatavuuden ja riittävyyden arvioinnissa edellä mainituissa kuluttajaryhmissä mutta myös laajemmin.

Esitetty asiakaspalveluvelvoitteen säätäminen parantaisi kuluttajien asemaa.

Huoltovarmuuden näkökulmasta rahoitusmarkkinoiden vakaa ja häiriötön toiminta on edellytys yhteiskunnan toimivuudelle. Rahoitusmarkkinoiden häiriöt vaarantavat sekä yksityisten että julkisten organisaatioiden ja myös yksityisten ihmisten toiminnan kannalta välttämättömän rahoituksen saatavuuden. Päivittäismaksamisen turvaaminen kaikissa olosuhteissa on osa kokonaisvaltaista yhteiskunnan ja kansalaisten kriisinsietokyvyn vahvistamista.

Valtioneuvoston päätöksessä huoltovarmuuden tavoitteista (1048/2018) todetaan, että yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen kannalta kriittiset finanssialaan liittyvät toiminnot käsittävät rahoitus- ja vakuutuspalvelujen tarjoamisen, kaiken maksuliikenteen kuten eläkkeiden ja muiden toistuvaissuoritusten sekä maataloustukien maksatukset, arvopaperien selvitys-, toimitus- ja säilytystoiminnan, käteisraha- ja kassajärjestelmän, korttimaksamisen infrastruktuurin ja korttivarmennukset sekä päivittäistavarakaupan finanssi-toiminnot. Yhteiskunta ja sen kriittiset toiminnot ovat erittäin riippuvaisia täysin digitaalisen yhteiskunnan palvelujen varaan rakentuvan finanssialan luotettavasta ja katkottomasta toiminnasta niin kansallisesti kuin kansainvälisesti. Finanssiala on puolestaan erittäin riippuvainen luotettavasta digitaalisen yhteiskunnan laaja-alaisesta toiminnasta sekä jatkuvasta sähkösaannista.

Käteisen saatavuuden ja käytettävyyden merkitys normaaliolojen häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa korostuvat muuttuneessa toimintaympäristössä huomioiden esimerkiksi kyberturvallisuuteen liittyvät asiat.

Eräistä huoltovarmuuden turvaamisen järjestelyistä rahoituslalla annetulla lailla (666/2022) on luotu huoltovarmuustilijärjestelmä, joka normaaliolojen häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa turvaa yhteiskunnan päivittäismaksut, kuten tilisiirrot, korttimaksut ja käteisen noston. Varajärjestelmä mahdollistaa muun muassa käteisen nostamisen ainakin sellaisista automaateista, joiden järjestelmät ovat Suomessa.

Huoltovarmuusorganisaation finanssialan sektorin rahoitusalan poolin alaisuudessa on aloittanut rahanhuollon työryhmä, joka keskittyy käteisraha- ja kassahuollon varautumiseen liittyviin asioihin.

Kotitalouksien varautumisella on suuri merkitys yhteiskunnalle ja ennen kaikkea ihmiselle itselleen. Käteistä rahaa on hyvä olla kotona pieni määrä osana normaalia varautumista. Kotivaraa suositellaan 72 tunniksi. Jokaisen olisi tärkeää miettiä, millaisella vähimmäissummalla pärjäisi muutaman päivän ilman maksukorttia.

Yhdistysten osalta on huomioitava, että yhdistymisvapaus on suomalaisen demokraattisen yhteiskunnan keskeinen peruspilari. Kuitenkin yhdistyksillä – erityisesti rekisteröimättömillä pienillä yhdistyksillä – on tänä päivänä kohtuuttomia vaikeuksia saada pankkitili avatuksi.

Pankkitilin avaamisen vaikeuteen on esitetty perusteluja, että nykytilanteeseen osalta vaikuttaa mm. rahanpesusääntely. TEM pitää tärkeänä SM:n ja VM:n johdolla käynnissä olevaa työtä sen kartoittamiseksi, mihin yleishyödyllisiin tahoihin liittyy korkeimmat rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskit, jotta voidaan välttää kuormittamasta koko NPO-kenttää kohtuuttoman suurilla kustannuksilla taikka ylimitoitetuilla rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen torjuntaan liittyvillä estotoimilla.

Osastopäällikkö

Kimmo Ruth

Johtava asiantuntija

Anne Pesola

Liitteet

Jakelu

Tiedoksi